

NOVES DATES DE C 14 A CATALUNYA

Presentem, a continuació, 16 noves dates de C 14 de jaciments barcelonins excavats recentment, que vénen a ampliar considerablement el nombre de les existents per a la prehistòria catalana. Es tracta d'una data del jaciment epipaleolític de la Balma del Gai (Moià); tretze dels diferents sondeigs realitzats en els nivells neolítics i de l'Edat del Bronze de la Cova del Toll (Moià); una data de la cabana veraciana d'El Coll (Llinars del Vallès), i una altra d'una estructura de

cremació del Bronze antic de la Bòbila Madurell (Sant Quirze del Vallès). Hem de fer constar que totes aquestes dates, no calibrades, s'han pogut aconseguir gràcies als entranyables vincles de col·laboració existents entre el nostre Institut de Preshistòria i Arqueologia de la Diputació de Barcelona i el Centre National de la Recherche Scientifique de Toulouse, i que totes elles han estat realitzades en el Centre Scientifique de Mònaco, pels professors Jean i Yolande Thommeret.

BALMA DEL GAI (MOIÀ, BARCELONA)

El jaciment prehistòric de la Balma del Gai fou observat per primera vegada pel Sr. Joan Surroca,¹ el qual hi va recollir, l'any 1975, alguns materials lítics, faunístics i malacològics en els nivells superficials remenats del jaciment i en les zones veïnes cultivades, per on s'havien disseminat. L'any 1976, dos dels firmants (J. G. i M. Ll.) procediren a un nou reconeixement del jaciment, durant el qual va ésser possible prendre mostres, consistents en alguns carbons vegetals, d'una zona no remenada del sediment de la balma, per fer una anàlisi de C 14.

La data obtinguda, a partir d'aquestes mostres, es la següent:

MC 1478: 9860 ± 400 B.P. = 7910 B.C.

El jaciment. — Es tracta d'un abric d'algunes desenes de metres de longitud, orientat cara al sud i obert, a 740 m. d'altitud, en un espadat situat en el costat esquerre de l'extremitat superior de les petites gorges que tallen la plana calcària de Moià.

Els dipòsits arqueològics de l'abric han estat molt destruïts, tant per factors naturals d'erosió — principalment l'acció d'un rierol (Riera del Gai) que forma una cascada prop de l'abric — com per factors humans — treballs agrícoles davant de l'espadat on hi ha el jaciment i construcció d'una cabana en la part més còncava d'aquest —. Solament s'ha conservat en alguns llocs una estreta franja de

1. Voldriem agrair al Sr. Joan Surroca el haver-nos deixat estudiar la sèrie lítica per ell recollida en el jaciment.

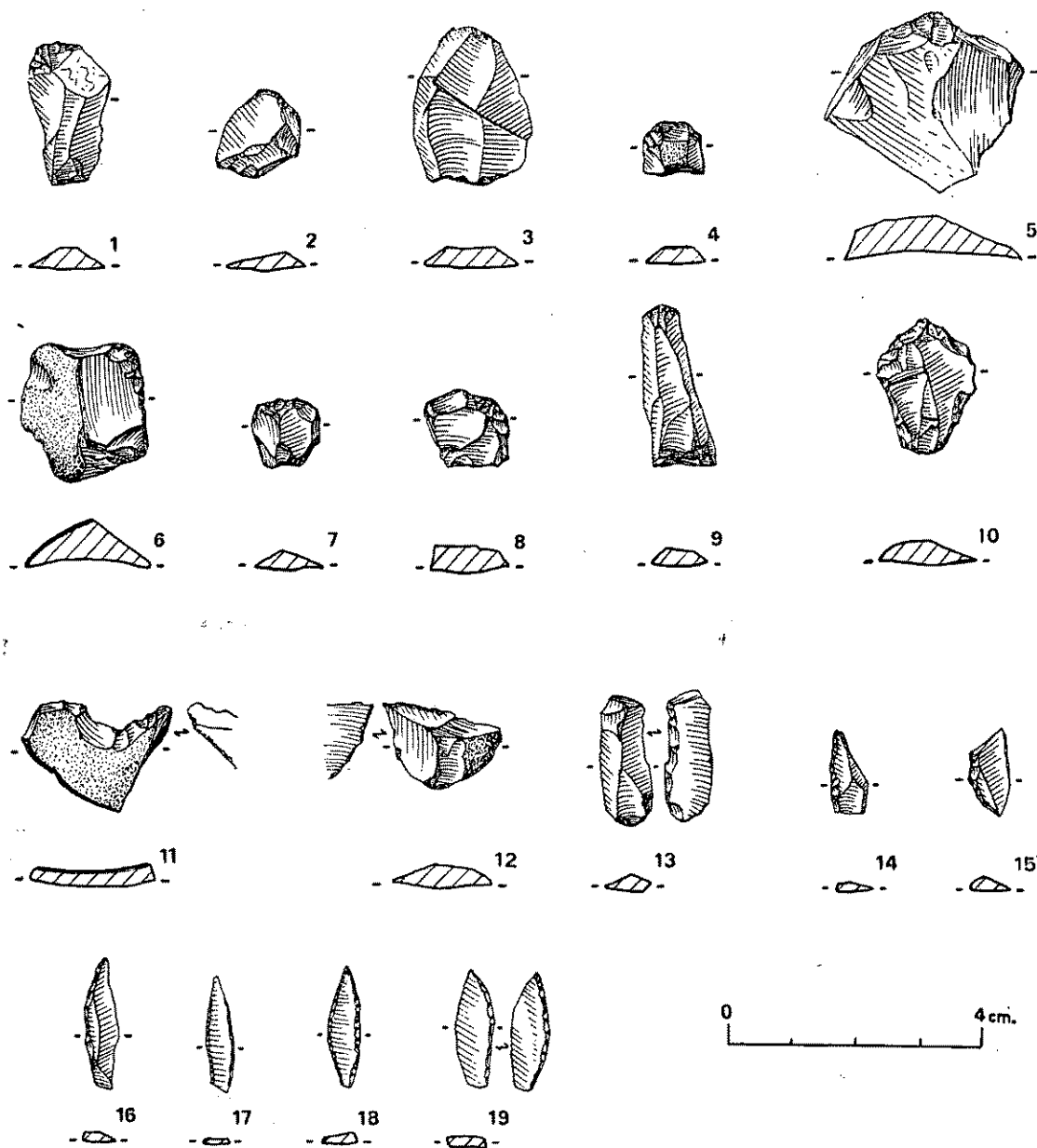

Fig. 1. — Balma del Gai. Indústria lítica (collecció Surroca i sondeig de 1976).

sediment (de 0,50 a 1 m. d'amplada), en contacte amb la paret de l'abric.

Els materials arqueològics. — La petita sèrie d'indústria lítica recollida els anys 1975 i 1976 presenta un nombre important de gratadors: simples sobre as-

cla (fig. 1, n.º 1, 2 i 3) i sobre ascla escurçada (fig. 1, n.º 4), gratador-musella (fig. 1, n.º 5), amb espatlla (fig. 1, número 6), unguiformes (fig. 1, n.º 9) i ogival (fig. 1, n.º 10); algunes peces amb escotadura (fig. 1, n.º 11); una ascla denticulada; alguns perforadors (fig. 1, nú-

mero 12); una lamineta Dufour (fig. 1, n.º 13); una punta de dors rebaixat rectilini (fig. 1, n.º 14); una peça de punta-triédre (fig. 1, n.º 15); així com diverses puntes fusiformes: puntes de Sauveterre, monopuntes típiques (fig. 1, n.º 16 i 18) i atípiques (fig. 1, n.º 17), i una punta fusiforme amb retocs abruptes, directes sobre la vora dreta i inverses sobre la vora esquerra (fig. 1, n.º 19).

Dels elements de fauna recollits destaquen els vestigis de lagomorfs, que són molt abundants però no exclusius, i hi són també ben representats els helícits.

La feble representativitat de la sèrie lítica recollida i, en especial, l'absència d'observacions estratigràfiques permeten de fer pocs comentaris. Les dades de què disposem, encara fragmentàries i impre-

cises, sembla de tota manera que s'incriuen bé en el context arqueològic del Pre-boreal que indica la data de C 14. La indústria del jaciment podria correspondre a una fàcies aziloide, de tipus Sant Gregori terminal, que ja hagués rebut alguns elements sauveterroides, i potser seria possible posar-la en relació, en certa mesura, amb la capa VI de la Cova del Filador (Margalef).²

La continuació de les investigacions a la Balma del Gai permetrà de precisar aquest punt de vista i contribuir a un millor coneixement de l'Epipaleolític català, en relació amb el dels jaciments més meridionals i amb el d'aquells situats al nord dels Pirineus. — M. BARBAZA, J. GUILAINE, M. LLONGUERAS i J. i Y. THOMMERET.

COVA DEL TOLL (MOIÀ, BARCELONA)

En els anys 1976 i 1977, dos dels firmants (M. LL. i J. G.) van realitzar dues campanyes d'excavació en l'important jaciment prehistòric de la Cova del Toll (Moià, Barcelona). L'objecte de les investigacions efectuades ha estat el cercar la personalitat de les diferents etapes del Neolític d'aquesta zona de Catalunya i precisar la seva cronologia, a fi de conèixer el medi ecològic en el que varen evolucionar. Es va escollir aquest jaciment pels nombrosos materials del Neolític i de l'Edat del Bronze que havien proporcionat les excavacions que s'hi efectuaren durant els anys cinquanta. La zona arqueològicament interessant de la cova es l'anomenat «sector sud», que correspon a una galeria de més de cent metres

de longitud, amb molt sediment, i orientada de nord a sud. A uns 110 metres de l'entrada, aquesta galeria és tallada pel llit d'un torrent subterrani que flueix per una altra galeria orientada aproximadament d'est a oest.

Les antigues excavacions es van efectuar tot al llarg de la galeria sud, és a dir, que tingueren més de cent metres de longitud. Seguint l'eix d'aquesta s'obrí una trinxera de parets verticals d'altura variable (de 1,20 a 2 metres i més) i d'amplada irregular, quedant, per tant, testimonis del sediment a ambdues bandes de la trinxera. No cal dir que la realització d'aquesta trinxera i la important quantitat de terra que es va extreure, en aquella ocasió, no han permès

2. J. FORTEA PÉREZ, *Los complejos microlaminares y geométricos del Epipaleolítico mediterráneo español*, Salamanca, 1973.

realitzar posteriorment en el jaciment observacions paleontològiques detingudes.³ El programa projectat l'any 1976 s'orientà, doncs, vers la realització d'un assaig de reconstrucció ecològica i de definició de les diferents cultures existents en la cova, que es portà a terme de la següent manera: *a*, realització de sondeigs de limitades dimensions; *b*, anàlisi i dibuix dels talls i estudi del reompliment post-glaciar; *c*, anàlisi i dibuix dels possibles sòls existents; *d*, anàlisi de la situació espacial i estratigràfica del material arqueològic; *e*, definició de les principals etapes culturals representades en el jaciment; *f*, precisions cronològiques: mostres per a datacions de C 14; *g*, precisions ecològiques: mostres de sediments (estudis sedimentològic i palinològic), mostres de carbons (estudi antracològic) i estudis paleozoològics (determinació de la fauna).

En aquest moment creiem oportú i útil donar a conèixer les tretze dates obtingudes pel mètode del radiocarbó, corresponents als diferents nivells excavats durant la campanya de 1976.

Al llarg d'aquesta campanya es van realitzar quatre sondeigs, i aquí solament mencionarem les zones o els nivells en els quals s'han obtingut datacions.

Sondeig A. — Es realitzà en els quadres K 16 i K 17. El primer d'aquests, ja excavat en gran part durant els treballs anteriors, conservava restes d'un fogar del Neolític antic epicardial, que reposava directament damunt de l'argila pa-

leolítica. Estava format per nombroses pedres calcàries, barrejades amb les restes d'un gran vas de cordons llisos, coberts en algun cas per les pedres. Completaven el mobiliari altres fragments de ceràmica i una bella espàtula d'os. La data obtinguda ha estat la següent:

MC 1465: 5810 ± 100 B.P. = 3860 B.C.

Sondeig B. — Comprèn l'excavació dels quadres M 34, N 34, M 35 i N 35. Les característiques estratigràfiques posen en evidència dues etapes principals de la sedimentació d'aquest sector. Una de l'Edat del Bronze, caracteritzada per un sediment grumollós fosc (capes 1, 1 b, 1 c i també 2 a); i l'altra d'època neolítica, caracteritzada per uns dipòsits d'argila més clara i compacta, molt difícil d'excavar (capes 2 b, 2 c, 3, 4 i 5).

A la base d'aquest sondeig es passa progressivament a una argila de composició semblant, però en la qual les ceràmiques desapareixen i es manifesten els primers elements de fauna paleolítica. En aquest punt es van aturar les excavacions. Hem d'assenyalar també que, en la zona situada junt a la paret, els nivells del Neolític es veien afectats per remenaments fets per animals cavadors.

Edat del Bronze antic-mig

Capas 1, 1 b, 1 c, 1 d i 2 a: En aquests nivells, hi ha principalment restes d'urnes de fons pla, amb la paret externa grollera, i de tasses amb carena, pro-

3. La bibliografia fonamental d'aquest jaciment és la següent: J. DE C. SERRA RÀFOLS, J. F. DE VILLALTA, J. THOMAS i M. FUSTÉ, *Livret guide des excursions B2-B3. Atentours de Barcelone et Moïà*, V Congrès International I.N.Q.U.A., Barcelona-Madrid, 1957, 32 pàgs.; J. J. DONNER i B. KURTEN, *The floral and faunal succession of «Cueva del Toll», Spain, a Eiszeitalter und Genenwort*, t. 9, fasc. 72-82, 1958, pàgs. 71-82; F. FLORSCHUTZ i J. MENÉNDEZ AMOR, *Análisis polínico de sedimentos tardiglaciars en la cueva del Toll (Moïà, Barcelona)*, a *Estudios Geológicos*, XVIII, 1962, pàgs. 93-95; M. FUSTÉ, *Restos humanos prehistóricos de la cueva del Toll (Moïà, Barcelona)*, a *Pyrenae*, t. 2, 1967, pàgs. 17-22; ROGER MARCET BARBÉ, *El yacimiento de «El Toll» (Moïà, Barcelona)*, Memòria de Llicenciatura, 1976 (inèdita).

vistes d'una nansa de cinta. Aquests recipients són típics del Bronze antic-mig català.

Els resultats obtinguts en aquestes capes són els següents:

Capa 1: Aquesta capa ha proporcionat fragments de ceràmica amb la paret interna allisada i grollera l'externa; fragments de tasses amb carena i un fragment amb impressions circulars.

MC 1466: 3800 ± 120 B.P. = 1850 B.C.⁴

Capa 1 b: S'hi troben restes d'una grossa gerra de ceràmica de vora plana amb unguilacions i decorada amb un cordó amb impressions, fragments d'una tassa amb nansa del Bronze mig, i també una peça de falç denticulada, de sílex violat, que presenta el característic «llustre de cereals».

MC 1467: 3440 ± 90 B.P. = 1490 B.C.

Capa 1 c: D'aquesta capa procedeixen diversos fragments ceràmics corresponents a escudelles amb carena i a un vas amb una sola nansa, decorat amb petits sortints regularment espaiats en la vora, i un punxó de metall, de secció quadrangular.

MC 1468: 3470 ± 100 B.P. = 1520 B.C.

Capa 2 a: Hi corresponen diverses vores de vasos globulars o hemisfèrics.

MC 1469: 3490 ± 80 B.P. = 1540 B.C.

Neolític

Capes 2 b i 2 c: Assenyalen el començament dels horitzons neolítics. S'apre-

cia la juxtaposició de vasos grollers, rogencs, i d'una petita vaixela de qualitat. La ceràmica es normalment ben cuita i les formes que s'identifiquen són olles i vasos amb coll. Alguns fragments porten una ornamentació de triangles puntillats, i hi ha fragments de vora en els quals aquesta està reforçada per un lleuger cordó horitzontal que dobla el llavi extern.

Capa 2 b: MC 1470: 5180 ± 100 B. P. = 3220 B.C.

Capa 2 c: MC 1471: 5240 ± 100 B.P. = 3290 B.C.

Capa 3: S'hi han trobat tres destrals polides, diverses fulles de sílex amb i sense retoc, una de les quals té «llustre de cereals», i nombrosos fragments ceràmics, pertanyents a formes bé hemisfèriques, bé esfèriques, amb la vora oberta o amb coll. Entre els objectes singulars s'han de citar una bella nansa tuneliforme de tipus Montboló i un fragment de ceràmica decorat amb un petit cordó en relleu. Aquests elements pertanyen a un Neolític mig, més aviat antic. És per això que la data obtinguda en aquesta capa sembla una mica baixa.

MC 1472: 5100 ± 100 B.P. = 3150 B.C.

Capa 4: En aquesta capa s'hi troba ben representada la ceràmica de color terrós, brillant i de bona qualitat. Hem d'assenyalar la presència d'un vas amb coll subcilíndric, amb una espatlla que talla la panxa esfèrica (té la particularitat de posseir un gra de cereal com a desgreixant). Alguns fragments ceràmics amb decoració de cordons llisos indiquen una tradició heretada del Neolític antic. Un fragment està decorat amb dos zig-

4. Aquesta mostra ha estat diluïda en 1/7 volum de gas inert. Això explica potser el resultat més aviat «alt» de la datació.

zags incisos que limiten una banda amb decoració d'impressions i altres dos porten una decoració de solcs, amb uns cops de punxó, laterals, en un dels casos.

MC 1473: 5590 ± 100 B.P. = 3640 B.C.

Capa 5 fossa: Aquesta estructura en fossa sembla que va ésser realitzada pels ocupants de les capes 4 i 5. S'hi troben uns tipus ceràmics bastant semblants als descrits en l'apartat anterior: vasos amb coll i amb vora reforçada, restes d'un vas carenat, i un fragment que porta cordons en relleu. Un fragment de vas globular, amb una ampla nansa que sobrepassa el nivell del coll, se situa en la tradició dels vasos del Neolític antic, ja que sota la nansa té una decoració de solcs horitzontals i verticals. Aquests documents evocuen un Neolític mig amb reminiscències «epicardials». La data obtinguda és una mica baixa i es deu reajustar amb l'obtinguda en la capa 4.

MC 1474: 5200 ± 100 B.P. = 3350 B.C.

Sondeig D (Zona profunda). — Solament mencionarem aquí els resultats obtinguts l'any 1976 en el quadre D 106. L'estratigrafia va abastar una potència de 1,30 metres i es disposa de la següent manera:

Capa 1: De 20 a 30 cm. de potència i formada per fins llits d'argila marró. Estèril.

Capa 2: De 5 a 20 cm. d'espessor i de fina sorra groga.

Capa 3: De 7 a 13 cm. de gruix i formada per argila marró amb restes de sorra groga i clapes d'argila de color terrós. Aquesta capa, rica en carbons,

contenia un fogar, la base del qual estava rubificada. S'hi troben restes d'una gerra gruixuda amb una gran nansa de cinta; d'un vas hemisfèric de superfície allisada i de color terrós; diverses vores de vasos hemisfèrics i globulars; tovots; dos hematites polides; una destal polida de pedra verda; un caní de porc convertit possiblement en un penjoll; un punxó d'os; i, per últim, un vas amb un cordó horitzontal sota la vora i amb la panxa pentinada, del qual se'n troben d'altres fragments en les capes inferiors, possiblement per haver trepitjat l'home aquesta zona.

MC 1475: 5220 ± 100 B.P. = 3270 B.C.

Capa 4: De 5 a 7 cm. d'espessor, composta per sorra groga amb crostes de greda.

Capa 5 i 5 b: La capa 5, d'uns 5 cm. de potència, es presentà com una llenzilla argilosa en la part sud-est del quadre D 106. En la part oest una fossa, que hem denominat capa 5 b, contenia un replè heterogeni (sorra, clapes d'argila, greda).

La ceràmica trobada en aquestes capes sembla pertànyer a un Neolític mig amb reminiscències epicardials. No obstant això, aquesta ocupació sembla haver remenat un nivell més antic amb ceràmica cardial: alguns fragments ceràmics decorats amb conxa, un dels quals té encara incrustacions de matèria vermella, es trobaren en especial en la capa 5 b. Els resultats de les datacions obtinguts per aquest Neolític mig són els següents:

Capa 5: MC 1476: 5400 ± 100 B.P. = 3450 B.C.

Capa 5 b: MC 1477: 5470 ± 100 B.C. = 3540 B.C.

Les investigacions portades a terme l'any 1977 han permès de trobar *in situ*, en els quadres B 106, B 107 i B 108, una ocupació més antiga, corresponent al Neolític antic cardial, puix que les excavacions de 1976 en el quadre D 106 havien posat al descobert tant sols elements erràtics remenats d'aquesta ocupació. Aquest horitzó del Neolític antic és actualment en curs de datació. Per sota del mateix, hi ha diverses capes

sorrenques o argiloses totalment estèrils.

Amb aquestes tretze dates obtingudes pel mètode del radiocarbó, el jaciment del Toll és actualment l'estació neolítica i protohistòrica de Catalunya millor enquadrada cronològicament. En aquests moments s'estan obtenint cinc noves dates, el que elevarà a divuit el nombre d'anàlisis efectuades en el jaciment. — J. GUILAINE, M. LLONGUERAS i J. i Y. THOMMERET.

EL COLL (LLINARS DEL VALLÈS, BARCELONA)

Aquest jaciment prehistòric es troba en els inicis de la Serralada Litoral catalana, prop del cim del petit puig conegut amb el nom de «El Coll», a 250 metres d'altitud. Pertany al terme municipal de Llinars del Vallès, comarca del Vallès Oriental (Barcelona).

La seva excavació, efectuada durant els anys 1974 i 1975 per un dels firmants (A. M.), va proporcionar el descobriment d'una estructura de combustió el·lipsoïdal, construïda damunt del sauló en sentit oblic al pendís natural del terreny. Es trobà a 60 cm. de l'actual nivell del sòl i l'estat de conservació era bo, si bé, en obrir un camí s'havia destruït una part, que considerem petita.⁵

L'estructura estava delimitada i replena amb pedres dels voltants, de format petit i mitjà, no superior, en general, als 25 cm. El seu eix major (NE-SW) media 2,70 metres i el transvers a aquest 1,60 metres, aproximadament. Dintre d'aquest espai en ruïnes s'observava perfectament una línia arquejada, resseguí-

da amb pedres, preferentment planes, que marcaven els límits d'un foc-fogari situat a l'angle est. La ruptura del contorn el·lipsoïde en la zona nord-oest semblava indicar un possible accés pel lloc amb menys pendent i millor panoràmica (plana de Cardedeu).

La situació de les pedres, la duresa i solidesa de la terra granítica i la inexistència de forats per a pals, ens permet pensar que la sobreestructura, si és que existí, devia consistir en parets verticals construïdes amb una base de pedres, d'uns 30 cm. d'altura, i la resta de tàpia i tovots, dels quals es conserven alguns fragments. El sostre seria horitzontal, de brancatge i terra, deixant un o diversos espais oberts per a la ventilació de l'estructura. Si realment era així, no es deuria tractar d'una construcció duradora, sinó més aviat temporal.

L'excavació proporcionà una interessant indústria lítica (gratadors, fletxes foliàcies, pedunculades i de fil transversal, i més d'un centenar d'ascles de sílex,

5. A. MARTÍN, *El yacimiento veraciense de «El Coll» (Llinars del Vallès)*, a *XV Congreso Nacional de Arqueología, Lugo, 1977*, Zaragoza, 1979, pàgs. 553-558; Íd., *Le site d'El Coll (Llinars del Vallès, Barcelona)*, a *Actes du Colloque de Narbonne, 1977. Le groupe de Veraza et la fin des temps néolithiques dans le midi de la France et la Catalogne*, Paris, 1980, pàgs. 115-117.

a més d'un quars amb la vora retocada) i macrolítica (restes de destrals polides, de moles, un petit percutor i un denticulat), així com ceràmica molt fragmentada, però amb restes suficients (fragments amb mamellons sobreposats, cordons lliços horitzontals i formant motius ortogonals, etc.) per poder atribuir el jaciment al grup Veracià.

La primera anàlisi d'una mostra dels carbons trobats, efectuada pel mètode del radiocarbó, ha donat la següent data:

MC 1242: 4775 ± 80 B.P. = 2825 B.C.

Aquesta data, la primera que s'obté per aquest grup a Catalunya, sembla una

mica alta si la comparem amb les del Veracià del Sud de França, que oscillen entre els anys 2500 i 1800 a. de J.C., però allà també hi ha unes poques dates més antigues i properes a la nostra per allò que es considera un Veracià anic.⁶ De tota manera, esperem una segona data d'una altra mostra de carbons per poder confirmar la ja existent.

El Veracià s'ha descobert en nombrosos jaciments catalans, però solament ha aparegut en estratigrafia a la Cova de Toralla (Toralla, Lleida), sota un nivell amb campaniforme pirinenc, i en Canal dels Avellaners (Berga, Barcelona), sota una capa del Bronze antic.⁷ — A. MARTÍN, J. GUILAINE i J. i Y. THOMMERET.

LA BÒBILA MADURELL (SANT QUIRZE DEL VALLÈS, BARCELONA)

Entre els anys 1975 i 1978, tres dels firmants (M. LL., M.ª A. P. i R. M.) han realitzat quatre campanyes d'excavació en diversos jaciments, que estaven a punt de desaparèixer, ubicats en la zona que denominen Bòbila Madurell, situada en el terme municipal de Sant Quirze del Vallès (Barcelona). Aquests jaciments foren descoberts pel Sr. Albert Roig, del Museu d'Història de Sabadell, en obrir-se un camí d'accés a l'esmentada Bòbila Madurell, que dona nom a la zona, en ampliar-se la carretera de Sabadell a Sant Quirze del Vallès i en les obres de construcció de l'autopista Barcelona-Terrassa, concretament en el talús del quilòmetre 13,600. El Sr. Roig ho comunicà al nostre Institut de Prehistòria i Arqueologia de la Diputació

de Barcelona i, immediatament, els treballs d'excavació foren iniciats.

El jaciments excavats fins al present consisteixen en dos sepulcres de fossa neolítics, quasi totalment destruïts, i dues estructures bitroncocòniques de cremació, del començament de l'Edat del Bronze, a les que denominem «focs» 1 i 2, tots ells tallats verticalment per les màquines que obriren el camí d'accés a la Bòbila; una estructura similar a aquestes, però de la mateixa època que els sepulcres de fossa, tallada horitzontalment en efectuar l'explanació del terreny en l'ampliació de la carretera de Sabadell a Sant Quirze del Vallès, i que denominem «foc» 3, i una zona d'hàbitat contemporània també als sepulcres, tallada longitudinalment en

6. *Actes du Colloque de Narbonne, 1977. Le groupe de Verasa et la fin des temps néolithiques dans le midi de la France et la Catalogne* (en premsa).

7. A. MARTÍN, *El grupo de Verasa en el Berguedà*, a *Cypsela*, I (I Col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà, 1974), 1976, pàgs. 69-73; íd., *El grupo de Verasa en Cataluña*, a *XIV Congreso Nacional de Arqueología*, Vitoria, 1975, Zaragoza, 1977, pàgs. 341-356.

fer el talús de l'autopista Barcelona-Terrassa, en la qual encara no es pot definir ni el nombre d'estructures que hi pot haver, ni les seves dimensions i formes.⁸ Donada la proximitat a la gran necròpolis de la Bòbila Madurell, excavada vers els anys quaranta pel Sr. Vicenç Renom i Costa,⁹ de la que en són continuació els sepulcres i «focs» excavats, considerem que aquesta zona d'habitat està vinculada directament amb els individus inhumats a la necròpolis, i constitueix el primer lloc d'habitació conegut de la cultura neolítica dels sepulcres de fossa de Catalunya.

De tot el que s'ha excavat, interessen en aquesta nota els «focs» 1 i 2, ja que, del primer d'ells, en tenim una data de C 14. Aquests, igual que el «foc» 3, que, com hem dit, és cronològicament anterior, consisteixen en unes estructures de forma bitroncocònica de 1,50 metres de diàmetre màxim, que coincideix amb la superfície del sòl del moment de la seva construcció. A partir d'aquest sòl, que s'identificà amb claredat, s'obrí una fossa troncocònica d'uns 60 cm. de profunditat, que es va omplir amb pedres (sempre hi ha molins de mà a la base), tovots i diversos materials arqueològics i faunístics, i també vegetals, dels quals han estat trobades moltes restes carbonitzades, principalment en el «foc» 1. Per damunt del sòl, es construï una altra estructura de característiques i composició iguals a la inferior. Per la disposició dels mate-

rials, tant dels constructius com dels arqueològics, es pot afirmar que les estructures es construïren d'un sol cop, i per les restes de fauna, que en part estan calcinades, i dels grans carbonitzats, així com per la composició de la terra, cremada i cendrosa, amb petites clapes de carbó, creiem que es poden tractar d'estructures de cremació, potser rituals. El material arqueològic que s'hi ha trobat, de fàcil classificació en el Bronze antic, consisteix bàsicament en fragments de grans vasos decorats amb cordons digitats formant garlandes o combinats amb botons, d'urnes de llengüeta i fons pla, i de vols amb la vora pseudo-ungulada, un fragment de ganivet de sílex retocat i algunes ascles del mateix material.

La data de C 14 que ha proporcionat aquest «foc» 1, que creiem que pot ésser vàlida també pel n.º 2, ja que el material arqueològic és idèntic i no s'ha pogut fer una anàlisi de radiocarbó d'aquest, en no aparèixer carbons suficientment grans per a prendre'n una mostra, és la següent:

MC 1243: 3750 ± 90 B.P. = 1800 B.C.

Es tracta de la primera data absoluta obtinguda pel Bronze antic de Catalunya, junt a la de la Cova del Toll, que es dona a conèixer en aquest mateix article, i creiem que no necessita confirmació, ja que coincideix amb la que es po-

8. M. LLONGUERAS, M.ª A. PETIT i R. MARCET, *Recientes excavaciones en la Bòbila Madurell (Sant Quirze del Vallès, Barcelona)*, a *XV Congreso Nacional de Arqueología, Lugo, 1977*, Zaragoza, 1979, pàgs. 253-260; ÍD., *Nuevas excavaciones en la Bòbila Madurell (Sant Quirze del Vallès, Barcelona)*, a *Actes du Colloque de Narbonne, 1977. Le groupe de Veraza et la fin des temps néolithiques dans le midi de la France et la Catalogne*, Paris, 1980, pàgs. 155-159.

9. La bibliografia bàsica referent a aquesta necròpolis és: J. DE C. SERRA RÀFOLS, *La exploración de la necrópolis neolítica de la Bòvila Madurell en Sant Quirze de Galliners*, a *Anuario del Museo de Sabadell*, III, 1947, pàgs. 57-75. E. RIPOLL PERELLÓ i M. LLONGUERAS CAMPAÑÁ, *La cultura neolítica de los sepulcros de fosa en Cataluña*, a *Ampurias*, XXV, 1963, pàgs. 16-20; ANA M.ª MUÑOZ AMILIBIA, *La cultura neolítica catalana de los sepulcros de fosa*, Barcelona, 1965, pàgs. 56-93.

dria donar a les estructures per la naturalesa dels materials arqueològics que contenen.

Pel que fa als jaciments neolítics excavats en aquest zona i pertanyents, com ja s'ha dit, a la cultura dels sepulcres

de fossa, esperem tenir aviat una data de C 14 del «foc» 3, i una altra de la zona d'hàbitat del Km. 13,600 de l'autopista Barcelona-Terrassa. — M. LLONGUERAS, M.ª A. PETIT, R. MARCET, J. GUILAINE i J. i Y. THOMMERET.